

33333

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Hoevesite Hof van Izenberge met
omgracht opper- en neerhof en
huisweides in Alveringem (Izenberge)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Hoevesite Hof van Izenberge met omgracht opper- en neerhof en
huisweides, Alveringem (Izenberge),
Izenbergestraat 167 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/38002/102.1

Pol Vanneste

9/07/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Thematisch-typologische benadering van walgrachtsites	4
1.1.1.	Walgrachtsites als statussymbool in de late middeleeuwen	4
1.1.2.	Walgrachtsites: eenheid in verscheidenheid	5
1.1.3.	Beschermde walgrachtsites in de fusiegemeenten Alveringem en Veurne	6
1.2.	Historische situering van de hoevesite Hof van Izenberge	7
1.2.1.	Ancien regime: "Isenberghehove, gelegen verre oost van de kercke"	7
1.2.2.	Evolutie van de hoevesite in de 19de en de 20ste eeuw	9
1.2.3.	Huisweides en bocagelandschap: exemplarisch voor het Veurnse Houtland ...	11
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken	11
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	18
2.	Evaluerend gedeelte	18
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	18
2.2.	Motivering van het type bescherming	20
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	20
2.4.	Juridische toestand	21
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	21
2.4.2.	Omgeving:	21
2.4.3.	Natuur en Bos:	21
2.4.4.	Landbouw en Visserij:	21
2.4.5.	Water:	21
2.4.6.	Landinrichting/ andere projecten:	22
3.	Beheersvisie	22
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	22
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed	22
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	23
4.	Bronnen	23
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	24
5.1.	Omgevingsplan	24
5.2.	Fotobijlage	25
5.3.	Documentatie	25

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

De aanleiding tot het beschermingsvoorstel voor de hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides¹ is een beschermingsaanvraag door de huidige eigenaar. De gebouwen van de hoeve en de erfoprit zijn gelegen op grondgebied Alveringem (Izenberge). De huisweides strekken zich uit over de deelgemeente Izenberge en de Veurnse deelgemeente Vinkem.

De aanvraag werd op 28 februari 2023 ingediend. De hoevegebouwen hebben geen landbouwfunctie meer.

Het beschermingsvoorstel voor de hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides is opgenomen in de beschermingskalender voor 2024.

Een eerste, evaluerend plaatsbezoek aan de hoeve vond plaats op 23 juni 2023. De beschermingsaanvraag werd op het waarderingsoverleg van het agentschap Onroerend Erfgoed van 14 september 2023 afgewogen. Vanuit een Vlaanderen-breed perspectief bevestigde deze werkgroep de beschermenswaardigheid van het *Hof van Izenberge*. De hoevesite heeft immers een grote herkenbaarheid als site met omgracht, opgehoogd opperhof met woning en een apart omgracht neerhof met nutsgebouwen. Er bestaat een belangrijke ensemblewerking tussen de gaaf bewaarde onderdelen van de hoevesite: het omgrachte, opgehoogde opperhof met woning en bakhuis, het omgrachte neerhof met schuur en stal, de huisweides, de houtige beplantingen en de erfoprit. De hoevesite is dan ook zeldzaam door de sterke en onverstoorde samenhang tussen de historische, de architecturale, de archeologische en de landschappelijke erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.

Na het eerste plaatsbezoek volgden er nog bijkomende plaatsbezoeken op 17 en 31 januari 2024, 20 maart 2024 en 17 mei 2024.

1.1. Thematisch-typologische benadering van walgrachtsites

1.1.1. Walgrachtsites als statussymbool in de late middeleeuwen

Beperkten walgrachtsites in Europa zich meestal tot de kastelen van de hoge adel, dan vormden deze sites in Vlaanderen – met bloeiperiode van de 13de tot de 15de eeuw - ook statussymbolen voor vrije boeren (die hun hoeve niet pachtten) en plattelandsadel. Andere sites zijn gesticht als pacht- of ontginningshoeves van abdijen of andere religieuze instellingen. Het betreft geen versterkte kastelen, maar sites die als statussymbool de onafhankelijkheid en de vrijheid van de eigenaar benadrukten. Eigen aan een statussymbool is dat men iets of iemand imiteert. Welke oudere sites dienden er als voorbeeld in de late middeleeuwen? Als hypothese wordt geformuleerd dat men de castrale mottes, die kenmerkend waren als machtsuiting van de lokale heren (of van het centrale gezag) van het midden van de 11de eeuw tot de 12de eeuw, imiteerde.²

Wellicht hadden walgrachten ook een (bijkomend) praktisch nut. Zo konden ze de landbouwer van water voorzien om een brand te blussen en gaf een omgrachte site ook een gevoel van veiligheid. Daarnaast kan een omgrachting, net zoals een veedrenkpoel, in drinkwater voor koeien en paarden voorzien. De dieren konden dan via een naar het water afhellend wad de walgracht bereiken. Bij het *Hof van Izenberge* is een gekasseid wad bewaard.³

¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve 't Hof van Izenberge* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16437> (geraadpleegd op 12 maart 2024).

² VERHAEGHE 1981, 115-116.

³ Informatie van archeoloog Marc Dewilde, gepensioneerd onderzoeker archeologie van het agentschap Onroerend Erfgoed (mail 7 juli 2024).

Traditioneel waren walgrachtsites dan ook ruim verspreid in een groot deel van Vlaanderen. In de westelijke kustpolders, het zogenaamde Bloote, en het aansluitende Veurnse Houtland was deze concentratie het hoogst en bleef ze ook langer bewaard door de latere schaalvergroting in de landbouw. In de jaren 1970 onderzocht prof. dr. Frans Verhaeghe als archeoloog op basis van historische kaarten en terreinprospecties walgrachtsites in de Westhoek. In een testgebied van 18 dorpen ten noordwesten van de IJzer traceerde hij 350 walgrachtsites.⁴ Deze ruime verspreiding bleek ook uit de Inventaris van het Cultuurbezit uit dezelfde periode. In de vastgestelde inventaris (www.inventaris.onroerenderfgoed.be) vertaalt zich dit nog steeds in zowat 150 hoevesites met (restanten van) walgrachten voor de 19 dorpen van de fusiegemeenten Alveringem en Veurne (de gemeenten waarop het *Hof van Izenberge* zich uitstrekt). Maar ook hier zet schaalvergroting in de landbouwsector zich de laatste decennia door: walgrachten worden gedempt, oude gebouwen gesloopt of verbouwd. Ook de bomen en houtige beplantingen rond de walgrachten en in de huisweides werden dikwijls geveld. Gelukkig werd tussen 1980 en de vroege jaren 2000 in deze gemeenten een, weliswaar beperkte, selectie van gaaf bewaarde hoevesites met walgracht beschermd als monument of opgenomen in een dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap.

1.1.2. Walgrachtsites: eenheid in verscheidenheid

Prof. dr. Verhaeghe benaderde de veelheid van walgrachtsites met een typologische blik.⁵ Zowat drie vierden van de door hem getraceerde sites zijn terug te brengen tot enkelvoudige walgrachtsites, waarbij de walgracht zowel de woning als de nutsgebouwen omsluit. Deze enkelvoudige walgrachtsites kunnen, afhankelijk van hun omvang, wijzen op een lagere status van de site in kwestie. Voorbeelden van beschermde hoeves met enkelvoudige walgracht vormen 't *Geuzegat*⁶ in Mannekenvere, het *Oosthof*⁷ in Ramskapelle en het *Marchiennegoed*⁸ in Reninge.

Eén vierde van de getraceerde sites behoren tot de typologie van de meervoudige walgrachtsites. Hierbinnen kan op basis van de vorm van de walgrachten nog een onderscheid gemaakt worden:

- een omgracht opperhof met daarrond een neerhof met een ruimere omgrachting. Voorbeelden hiervan zijn de beschermde hoeves *Watervliet*⁹ in Handzame, het *Goed te Gampelaere*¹⁰ in Astene, het *Vicognegoed*¹¹ in Stuivekenskerke en de *Grote Fockewerve* in Alveringem, een uithof van de Veurnse Sint-Niklaasabdij¹². Bij het *Goed te Gampelaere* was het opperhof op het einde van de 18de eeuw al verlaten. Het *Vicognegoed* gaat terug op een stichting door een abdij uit het Noord-Franse Vicogne.

⁴ VERHAEGHE 1981, 99.

⁵ VERHAEGHE 1981, 103-104.

⁶ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Wederopbouwhoeve 't Geuzegat* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/54904> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

⁷ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Wederopbouwhoeve Oosthof* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16643> (geraadpleegd op 16 februari 2024).

⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve Het Marchiennegoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/70303> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

⁹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Wederopbouwhoeve Watervliet met grachtrestanten* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/91229> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve Goed te Gampelaere* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38081> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Landgoed Vicogne* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/78531> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹² INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hof de Fockewerve* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16370> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

- de hoeve *Hof van Izenberge* vormt een goed voorbeeld van een hoevesite waarbij het omgrachte, opgehoogde opperhof met woning direct aan het grotere, apart omgrachte neerhof paalt. De beschermde hoeve in Sleidinge¹³ heeft een vergelijkbare tweeledige structuur met opperhof en neerhof. Afwijkend is echter dat het opperhof in Sleidinge begin 19de eeuw verlaten werd in ruil voor een boerenwoning op het neerhof.
- bij een aantal hoeves zijn enkel de opperhoven (nog) omgracht. Dit is het geval bij de beschermde hoeve¹⁴ bij de kerk van Oeren, de dito abdijhoeve *Klein Eversam*¹⁵ in Stavele en de *Barisdamhoeve*¹⁶ in Werken. Als deze neerhoven al omgeven waren door een walgracht, dan waren deze, volgens de kaart van graaf de Ferraris, einde 18de eeuw reeds gedempt.

De beperktere verspreiding van meervoudige walgrachtsites gaat samen met een hogere sociale status bij het ontstaan en de evolutie ervan. Deze rijkere sites konden dan opgericht worden door een familie van de kleine plattelandsadel of bemiddelde vrije boeren, waartussen de grens soms wazig was. Ook een instelling, zoals een abdij, behoorde tot de mogelijkheden. Bij het *Hof van Izenberge* wordt vermoed dat de hoevesite teruggaat op het historische "foncier" van de heerlijkheid "Izenberghehoeve". Dit wordt geduid onder de historische situering van de hoevesite (1.2).

Het cartografische onderzoek van prof. dr. Verhaeghe toont aan dat walgrachtsites vroeger ruim verspreid waren in de Westhoek. Vandaag zijn echter weinig van deze sites gaaf bewaard. Van de ooit ruim verspreide hoevesites met walgrachten zijn er momenteel nog maar weinig gaaf bewaard. Daardoor kent het *Hof van Izenberge* met zijn bewaarde tweeledige walgrachtstructuur op vandaag een nog hogere zeldzaamheid.

De woning van het *Hof van Izenberge* is gelegen op een verhoging van het opperhof, 1,50 meter hoger dan de omgeving. Hoewel dit reliëf goed afleesbaar is, kan men hier nog niet van een motte spreken.¹⁷ Dit spoort met de restrictieve definitie van de thesaurusterm 'motteheuvels'.¹⁸ Dit is ook de visie van Prof. dr. Verhaeghe: "*Normalement l'élévation n'est pas très importante, ne dépassant guère 2 m et étant souvent de l'ordre de 50 cm à 1 m. Quelques sites exceptionnels ont 3 à 4 m de hauteur ou même plus, mais il s'agit alors le plus souvent soit de formes de transition entre la motte castrale et le site fossoyé classique, soit de sites longtemps occupés et graduellement rehaussés*".¹⁹

1.1.3. Beschermde walgrachtsites in de fusiegemeenten Alveringem en Veurne

De landelijke fusiegemeente Alveringem telt negen deelgemeenten. Veertien hoeves zijn er minstens voor een deel beschermd als monument. De monumentenbescherming beperkt zich veelal tot de woning of de schuur. Een aantal van deze hoeves zijn echter ook opgenomen in een beschermd dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap.

¹³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve met losse bestanddelen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/34429> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹⁴ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve met losse bestanddelen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16106> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹⁵ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve Kleen Eversam* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16128> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹⁶ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Barisdamhoeve met omgeving* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/91278> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

¹⁷ Informatie van archeoloog Marc Dewilde, gepensioneerd onderzoeker archeologie van het agentschap Onroerend Erfgoed (mail 7 juli 2024).

¹⁸ "Een motteheuvel is een middeleeuwse kunstmatige, steile heuvel waarop een versterkte toren (donjon) staat of gestaan heeft. Versterkt door wallen, grachten, palissades en struikgewas. Om een mottekasteel te vormen, komt naast de motte een neerhof voor." Zie: [Thesaurus - Motteheuvels \(onroerenderfgoed.be\)](#) (geraadpleegd op 10 juli 2024).

¹⁹ VERHAEGHE 1986, 62.

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

In de deelgemeente Izenberge beperkt het beschermde erfgoed zich echter tot religieuze gebouwen. Hoewel van een aantal beschermde hoeves in Groot-Alveringem - net als van het *Hof van Izenberge* - de walgrachten bewaard zijn, is de context ervan verschillend. Zo waren de hoeves *Eversam* en *Klein Eversam* in Stavele afhankelijk van de augustijnenabdij van Eversam. Het *Hof van Wychhuus*²⁰ nabij de kerk in Alveringem werd pas in de vroege 17de eeuw opgericht door François van Wychhuus, burgemeester-landhouder van de kasselrij Veurne-Ambacht, wat de kasteelallures ervan verklaart. Walgrachtsites bleven dus ook in de 17de eeuw gelden als een statussymbool. De hoger genoemde beschermde hoeve²¹ in Oeren is enigszins vergelijkbaar met het *Hof van Izenberge* met dit verschil dat het neerhof niet (meer) omgracht is en dat de hoeve nabij de dorpskerk gelegen is.

De fusiegemeente Veurne telt elf overwegend landelijke deelgemeenten. Zeven hoeves zijn er minstens voor een deel beschermd als monument. In de deelgemeente Vinkem, ten noorden aansluitend bij het *Hof van Izenberge*, zijn er drie hoeves beschermd als monument. *Het Blauwhuis*²², dat in vogelvlucht minder dan een halve kilometer ten noorden van het *Hof van Izenberge* ligt, heeft een heel andere ontstaansgeschiedenis. Het werd in 1558 als landhuis gebouwd door Cornelis Malegheer, burgemeester-landhouder van de kasselrij Veurne-Ambacht. De hoeve *'t Kapelhof*²³ in Vinkem (woning beschermd als monument, het geheel opgenomen in de als dorpsgezicht beschermde dorpskom) is met een 17de-eeuwse woning gelegen op een omgracht, opgehoogd opperhof²⁴ enigszins vergelijkbaar met het *Hof van Izenberge*. Een belangrijk verschil is evenwel dat *'t Kapelhof* nabij de dorpskerk is gelegen.

1.2. Historische situering van de hoevesite Hof van Izenberge

1.2.1. Ancien regime: "Isenberghehove, gelegen verre oost van de kercke"

Karel De Flou laat in zijn toponymisch woordenboek de eerste vermelding van "*Isenberghehove*" opklommen tot 1400.²⁵

In zijn *Beschryvinghe van de prochiën binnen de Casselrije van Veurne* vermeldt de Veurnse kroniekschrijver Pauwel Heinderycx (1633-1683) het *Hof van Izenberge* of "*Isenberghehove*" als een leenhof gehouden van de Burg van Veurne. Het hof bestond uit een "*foncier [van] ses gemeten lants behuyst ende bewalt, gelegen verre oost van de kercke met een thiendeken daer mede gaende, daer van datter gehouden syn 19 achterleenen*". Heinderycx somt ook de eigenaars van deze hoeve als kern van de heerlijkheid op. Rond 1570 erfde jonker Jan (de) Schinckelle (ca. 1535-1583) de feodale leengoederen en een tiende in Izenberge. Deze waren dan al sinds zes generaties in de familie (de) Schinckelle. Na Jans dood kwamen het *Hof van Izenberge* en de bijhorende tiende achtereenvolgens in handen van kanunnik Jacob (de) Schinckelle (ca. 1589), jonker Jan de Schinckelle (ca. 1612), jonker Lenaert (de) Schinckelle (1576-1624) en jonker Jan de Schinckelle (1681). Na de dood van deze laatste werd het leenhof, waarvan het "*huys gevallen is in bekommerthede*", in 1686 verkocht aan Thomas Neyts, heer van Cleyhem,

²⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Kasteelhoeve Hof van Wychhuus* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/15858> (geraadpleegd op 18 februari 2024).

²¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve met losse bestanddelen* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16106> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

²² INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve Het Blauwhuis* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16876> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

²³ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hoeve 't Kapelhof met wegkapel* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/16899> (geraadpleegd op 20 februari 2024).

²⁴ *'t Kapelhof* is vermoedelijk gegroeid uit het neerhof van de motte van de heren van Vinkem. Informatie van archeoloog Marc Dewilde, gepensioneerd onderzoeker archeologie van het agentschap Onroerend Erfgoed (mail 7 juli 2024).

²⁵ DE FLOU 126, kolom 899.

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

een heerlijkheid in Zuienkerke.²⁶ Het *Hof van Izenberge* bleef daarna nog twee generaties in handen van deze nieuwe heren van Izenberge: namelijk Jan-Baptist Neyts (1702) en Thomas Maximiliaen Neyts (1672-1737). In 1740 verwierf Margareta Lynch (1687-1763), de weduwe van Thomas Maximiliaen, het leenhof.²⁷

Louis Gilliodts-Van Severen vermeldt 1723 als jaartal waarin het *Hof van Izenberge* in handen van Thomas Maximiliaen Neyts kwam. Toch vermeldt het in 1716 opgemaakte "*Nieuwen terrier ende erfvelycke grotte der parochie van Isenberghe*" zes eigendommen van "*Jo(nke)r Thomas Maximiliaen Neyts*" en één van "*Jo(ncvrauw)e Thomas Maximiliaen Neyts*". Meestal worden zij omschreven als "*heere van Cleyhem (en andere)*".²⁸ Uitzonderlijk is "*Isenbergrove*" expliciet in de opsomming opgenomen.²⁹ Zonder uitzondering behoorden de eigenaars van de 16de tot de 18de eeuw tot de kleine plattelandsadel.

In het "*Nieuwen terrier (...) der parochie van Isenberghe*" was het *Hof van Izenberge* gelegen in het "*Vierde geleet*" van de "*Noorthouck*". Dit geleed begon "*inden houck tusschen de Merriestaete ende Veurnestraete scheidende van westen op de selve twee straeten, van noorden t' gescheet van Vinchem, van oosten het gescheet van Alverynghem ende van zuyden de straetre die naar Alverynghem loopt.*" Hoewel Thomas Maximiliaen Neyts meerdere malen als eigenaar genoemd wordt binnen dit geleed, kan er geen van zijn eigendommen duidelijk geïdentificeerd worden als de hoeve in kwestie. Wat betreft de beschrijving komt site nr. 80 wel in aanmerking: "*Den selven oost daeraen den west boomgaert met het opperhof van syne hof(sted)e daer Jan Van Wonterghem woont rontsomme bewalt mette boomgaerde, bez(uyd)en beoosten ende benoorden maeckende t' samen eene groote happende partie rontsomme in syne landen. Groot= 5 gemeten 54 roeden, danof in Vinchem de noorts(yd)e groot= 4 lynen 90 roeden, rest in Isenberghe groot= 10 lynen 64 roeden*". "*Den selven*" verwijst naar de vorige sites met als eigenaar Jan Fran(coi)s Coene.³⁰ Wordt hier per ongeluk een verkeerde eigenaar aangehaald?

Door een aanslepende erfeniskwestie werd het *Hof van Izenberge* na 1740 verkocht aan Louis-Antoine de Salmon de Labarre, schepen van Veurne. Na de dood van Louis-Antoine (1785) werd het eigendom aan zijn neef Roland-Cesar Borry, heer van Cappelle en Ermuide, toegewezen. In 1792 zou zijn zoon Louis-Liévin Borry het *Hof van Izenberge* erven.³¹

Hoewel walgrachtsites op de kaart van graaf de Ferraris (1771-1778) veel voorkomen in de Westhoek, waren tweeledige walgrachtstructuren eerder uitzonderlijk. Dergelijke sites hadden dan ook een belangrijke socio-economische betekenis. 250 jaar later is de gaaf bewaarde tweeledige walgrachtstructuur, doorgaans bestaande uit een opgehoogd opperhof met bewoning en een neerhof met de hoevegebouwen, van het *Hof van Izenberge* erg uitzonderlijk geworden. De tot nog toe geraadpleegde bronnen laten echter niet toe om de hoevesite in kwestie ontegensprekelijk te identificeren als het historische "*foncier*"

²⁶ HEINDERYCX [s.d.]; DONCHE 2004, 55-80; DONCHE 2009, 50; GILLIODTS-VAN SEVEREN 1896-1897, deel 2, 195-196.

²⁷ GILLIODTS-VAN SEVEREN 1896-1897, deel 2, 195-196. L. Gilliodts vermeldt verkeerdelijk 'Luycx' in plaats van 'Lynch'.

²⁸ Beschrijving van site nr. 116 in de "*Middelhouck ofte Oosthouck*": "*Jo(nke)r Thomas Maximiliaen Neyts heere van Cleyhem (en andere) noort daeraen de hof(sted)e daer nu Gillis Sampers woont mette boomgaerden en de chyngelen rontsomme de oost ende noortoostsyde de Bellestraete de westz(yd)e jo(nvrauw)e Isabelle Schuytte lant – groot = 10 lynen 68 roeden*". VAN CANNEYT, STEKELORUM & VAN ACKER 2023, 57 (nr. 116).

²⁹ "*(...) heere van Cleyhem Isenbergrove (en andere)*". Beschrijving van site nr. 116 in het 5de geleed van de "*Noordhouck*". VAN CANNEYT, STEKELORUM & VAN ACKER 2023, 83 (nr. 116).

³⁰ VAN CANNEYT, STEKELORUM & VAN ACKER 2023, 76 (nr. 80).

³¹ GILLIODTS-VAN SEVEREN 1896-1897, deel 2, 195-196.

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

of kern van de heerlijkheid "*Isenberghehove*". Toch vormt het feit dat kroniekschrijver Pauwel Heinderycx (1633-1683) het "*behuyst ende bewalt foncier*" van "*Isenberghehove*" "*verre oost van de kercke*" situeert, een sterke aanwijzing voor deze identificatie. De hoevesite met omgracht opperhof en neerhof ligt namelijk zowat anderhalve kilometer ten noordoosten van de kerk, op de grens met buurdorp Vinkem. Bovendien vormen de oppervlaktevondsten van scherven op het opperhof een aanwijzing voor de datering van het *Hof van Izenberge* in de late middeleeuwen.³² Ook lange erfopritten of dreven wijzen op historisch belangrijke hoeves, veelal teruggaand tot de middeleeuwen. Later afgesplitste of verplaatste hoeves zijn veelal dichterbij de straat gelegen.

Bij het overlijden van Louis-Antoine de Salmon de Labarre in 1785 werd een zogenaamd denombrement of acte voor de vererving van de goederen opgesteld.³³ "*Vrouw Genoveva Mesdach weduwe van joncker Louis Antoine de Salmon heere van La barre, Ermuyde*" droeg daarbij de goederen over aan "*d'heer ende meester Roelant Cesar Borry advocaat van den raede in Vlaenderen woonende binnen Gent*". Borry's sterfhuis het *Hof van Izenberge* bestaat uit "*ses gemeten landts ghelegghen in de prochie van Ysenberghe ende in twee derden van Schynkel thiende*³⁴ *op de selver prochie*". Verhelderend is de precieze situering van het *Hof van Izenberge*: "*noord oost van de kercke van tgenoemde Ysenberghe mitsgaeders oost van den Ysenberghe meulen ende benoorden aende straete die van Ysenberghe naer Alveringem loopt genaemt de Alveringemstraete*".

1.2.2. Evolutie van de hoevesite in de 19de en de 20ste eeuw

In 1814, op de valreep nog in de Franse tijd, werd een volkstelling gehouden. Op de hoeve in kwestie woonden op dat moment: weduwe landbouwster Jacqueline Vandenberghe (rond 1770 geboren in Wulveringem³⁵) en haar kinderen Pierre (18 jaar), Louis (13 jaar) en Marie Pomaere (11 jaar). Op de hoeve woonden en werkten ook een knecht en een meid.³⁶ Echtgenoot Pierre Pomaere (geboren in 1770) was overleden in 1811. Aan de binnenzijde van de schuurpoort is onder meer de naam Pieter Pomaere(...) ingekerfd. Dit levert een relatieve datering van de schuurpoort op: deze poort was reeds aanwezig aan het einde van de 18de eeuw of het begin van de 19de eeuw, afhankelijk van wie zijn naam naliet, de vader of de zoon.

Gezien het *Hof van Izenberge* op de grens van Izenberge en Vinkem gelegen is, vormen de processen-verbaal van de afpalingen van de gemeentes uit de Nederlandse tijd een interessante bron. Voor de gemeente Izenberge werden de grenzen in 1816 afgepaald in het bijzijn van beide burgemeesters. Vanaf de "*Meirie Straete*" van Izenberge naar Veurne vormde de "*Premier petit chemin à droite conduisant à la ferme de Mr. de bil occupée par la v(euv)e Pomaere*" de grens. Naast een bevestiging van de gegevens uit de volkstelling vernemen we ook de naam van de eigenaar. De genoemde kleine weg bevond zich volledig op de gemeente Izenberge. Vervolgens werd de ingewikkelde scheidingslijn, gevormd door grachten, beschreven.³⁷ In 1825-1826 werd dezelfde grens nog eens afgepaald, nu bekeken vanaf grondgebied Vinkem. Ter verduidelijking werd er een plan toegevoegd (zie documentatiebijlage).³⁸

³² VERHAEGHE 1976-1977, 859.

³³ Rijksarchief in België. Denombrement van leen door Genoveva Mestdach, weduwe van Louis de Salmon gelegen te Izenberge, 1786 (78). [Familiearchief de Salmon de la Barre](#).

³⁴ De benaming van dit tiende verwijst naar familie (de) Schinckelle die in de 16de en 17de eeuw het leenhof in bezit had (zie boven).

³⁵ <https://gw.geneanet.org/dorlans?n=vandenberghe&oc=&p=jacqueline>

³⁶ COGHE 1991, 138.

³⁷ Rijksarchief in België. [Kadaster. Processen-verbaal van de Afpalingen van Gemeenten. \(arch.be\)](#).

³⁸ Rijksarchief in België. [Kadaster. Processen-verbaal van de Afpalingen van Gemeenten. \(arch.be\)](#).

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

Volgens het kadaster was het *Hof van Izenberge* rond 1835 in handen van Franciscus De Bil, een rentenier uit Hondschote (Frans-Vlaanderen).³⁹ Franciscus of zijn familie bezaten de hoeve minstens sinds 1816 (zie gemeenteafpaling). In 1835 omvatten de veertien percelen in zijn bezit twee boomgaarden, een tuinperceel, een omgracht opperhof met woning, een omgracht neerhof met schuur en twee kleine stallen, een poel, en acht percelen landbouwgrond. De uitweg was eigendom van Edmond d'Acquet, een grondeigenaar uit Veurne, maar ongetwijfeld belast met een erfdienstbaarheid die toegang verleende tot de hoeve en de belendende percelen. D'Acquet bezat aanpalende eigendommen op het grondgebied Vinkem. Het betrof onder meer een "*hofplaats*" met huis, schuur en kleine nutsgebouwen, en een poel en een kleine verlaten walgrachtsite. Zowel de poel als de walgrachtsite zijn nu nog bewaard als onderdeel van de huisweides rond het *Hof van Izenberge*. Blijkens het *Advertentieblad van Veurne* van 22 juni 1861 werden de "*hofplaats*", "*eene party Zaeiland met een walleken*" (grondgebied Vinkem) en "*eene party Zaeiland met deel eener dreve van westen*" (grondgebied Izenberge) te koop gesteld.⁴⁰ Uit een mutatieschets van 1882 blijkt dat de "*hofplaats*" gekocht was door de familie Debil.⁴¹ In dat jaar liet Felix Debil, apotheker uit Hondschote, het huis en enkele kleine nutsgebouwen van de kleine hoeve slopen. Vermoedelijk integreerde hij zo de nutsgebouwen en de gronden op Vinkem in de landbouwuitbating van de grote buur op Izenberge.

Via vererving was Felix Debil intussen ook eigenaar geworden van het *Hof van Izenberge* op Izenberge. De mutatieschets van 1879 geeft voor de woning op het opperhof een gewijzigde plattegrond aan, die echter aan een "*erreur de configuration*" werd toegeschreven. Wel werd het bakhuis met aangebouwd buitentoilet voor het eerst aangeduid, wat laat vermoeden dat dit bijgebouw pas rond die tijd werd opgericht.⁴²

In 1902 werd de familie Deturck pachter op het *Hof van Izenberge*. De hoeve werd dan ook wel eens hofstede Deturck genoemd.⁴³

In de jaren 1930 (minimaal 1938⁴⁴) werd het *Hof van Izenberge* met de bijhorende landerijen door de familie Debil verkocht aan de familie de la Gorce uit Joncquières (bij Bethune, Noord-Frankrijk), die de landbouwuitbating verder verpachtte.

Rond 1938 verrees er op de aangedamde smalle doorgang tussen het opper- en neerhof een nutsgebouw, dat vermoedelijk moest dienen als autostalling. In samenhang daarmee werd de brede zuidoostelijke uitloper van de walgracht rond het opperhof gedempt.⁴⁵

In 1956 corrigeerde het kadaster de plattegrond van de woning op basis van de bestaande toestand. De toen geregistreerde aanbouw tegen de achtergevel van het laaghuis dateerde vermoedelijk uit de 19de eeuw. Het kadaster noteerde in 1956 ook de uitbreiding van de vermoedelijke autostalling. Op het neerhof werd het nabije kleine nutsgebouw, ten westen van de jaarlingenstal, gesloopt. De doorgang tussen het neer- en opperhof werd verder verbreed door de demping van de noordelijke uitstulping van de walgracht rond het opperhof (overgang walgrachten opperhof-neerhof). Een landbouwloods werd gebouwd op het vroegere tuinperceel aan de noordzijde van het neerhof.⁴⁶ Omstreeks 1980 werd deze

³⁹ Kadasterarchief West-Vlaanderen, Oorspronkelijke aanwijzende tabel primitief perceel (208), Izenberge en Vinkem.

⁴⁰ [Het Advertentieblad van Veurne 22 juni 1861 | pagina 1 - HISTORISCHE KRANTEN](#)

⁴¹ Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Veurne, Vinkem, 1882/20.

⁴² Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Alveringem, Izenberge, 1879/2.

⁴³ Mondelinge informatie van de vroegere pachters; VAN DER LINDEN, VANHEULE, VERBESSELT & LAENEN 1983, 18.

⁴⁴ Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Alveringem, Izenberge, 1938/1.

⁴⁵ Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Alveringem, Izenberge, 1938/1.

⁴⁶ Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Alveringem, Izenberge, 1956/1.

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

loods in noordelijke richting uitgebreid. Daartoe werd de walgracht aan de noordzijde van het neerhof gedempt.⁴⁷

Begin jaren 2020 werden de landbouwactiviteiten door de laatste pachters stopgezet. Inmiddels is het *Hof van Izenberge* van eigenaar veranderd en krijgt de hoeve een louter residentiële bestemming.

1.2.3. Huisweides en bocagelandschap: exemplarisch voor het Veurnse Houtland

Hoewel het *Hof van Izenberge* moeilijk te traceren valt op de kaart van Masse (1729-1730), is dit kaartbeeld wel relevant omdat het duidelijk het voor de zandleemstreek kenmerkende bocagelandschap met hagen en houtkanten en wellicht ook opgaande bomen op het zandleemplateau van Izenberge laat zien. Dit gesloten landschap onderscheidde zich sterk van de omgevende polderlandschappen die traditioneel veel opener waren. Aan dit vroeger kenmerkende landschap ontleende het Houtland van Veurne-Ambacht zijn naam. Al in de 17de eeuw noemt de kroniekschrijver Pauwel Heinderycx (1633-1683) in zijn *Beschryvinghe van de prochiën binnen de Casselrije van Veurne* Izenberge een "*Houtla(nd)sche p(a)rochie*". Ook de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden van graaf de Ferraris (1771-1778) toont het bocagelandschap en de boomgaarden rond de omgrachte hoeve.

De kaart van graaf de Ferraris geeft een herkenbaar doch vertekend beeld van de hoevesite *Hof van Izenberge*. Ze toont een uitgelengd in plaats van een rond opperhof. De vroeg en midden 19de-eeuwse perceelsplannen zijn accurater en tonen heel duidelijk dat de bestaande dubbele walgrachtstructuur goed bewaard bleef. Op deze plannen is ook de verlaten walgrachtsite (op het grondgebied van Vinkem) ten oosten van het *Hof van Izenberge* steeds nauwkeurig weergegeven.

Ook de 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse topografische kaarten tonen deze constellatie en samenhang die zich zowel over het grondgebied van Izenberge als Vinkem uitstrekt. De huisweides zijn telkens gekarteerd als boomgaarden. Enkel het noordelijke blok is aanvankelijk nog als akkerland weergegeven. Voor deze periode worden nagenoeg alle perceelsgrenzen voorgesteld met beplanting, mogelijk houtkanten met opgaande bomen. Deze kenmerken blijken zelfs tot na de Tweede Wereldoorlog stand te houden. Een foto-opname uit 1978 toont één van de huisweides met een gevlochten haagtype van meidoorn op de perceelsgrens, die als geschoren veekering werd beheerd.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De hoevesite *Hof van Izenberge* – gelegen aan de noordgrens van het dorp - is omringd door huisweides met historisch graslandgebruik. De huisweides strekken zich ook uit over de buurgemeente Vinkem. De ongeveer 500 m lange erfoprit loopt vanaf de Izenbergestraat doorheen een open akkerlandcomplex naar de door huisweides omringde hoevesite. De oprit is overwegend halfverhard met steenslag en steenpuin, het laatste, private deel is geasfalteerd. De erfoprit, het omgrachte, opgehoogde opperhof en het omgrachte neerhof met daarop de hoevegebouwen, en de huisweides vertonen een belangrijke historische samenhang, die minstens teruggaat op de kaart van de Ferraris (1771-1778). De woning op het opperhof en de schuur en de jaarlingenstal op het neerhof gaan minstens terug tot de 18de eeuw. Enkel het bakhuis op het opperhof dateert uit het einde van de 19de eeuw. Een windscherm van opgaande bomen rond de walgracht van het opperhof markeert van ver de afgelegen hoevesite. De huisweides vertonen een opvallend microreliëf met onder meer een verlaten kleine walgrachtsite ten oosten van het *Hof van Izenberge*. De vroegere perceelsgrenzen zijn herkenbaar door microreliëf en een

⁴⁷ Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Alveringem, Izenberge, 1980/1.

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

zevental bewaarde zomereiken. Deze opgaande bomen getuigen van het eertijds meer gesloten bocagelandschap.

De hoevesite vormt een gaaf bewaard voorbeeld van een tweeledige walgrachtsite met een opgehoogd opperhof en een neerhof. De walgrachten en het opperhof onderstrepen de historisch voorname sociale status van de hoevesite. Zoals reeds weergegeven op historische kaarten kan men de walgrachten op twee plaatsen oversteken: ter hoogte van de eindbocht van de erfoprit op het neerhof, en via een dam die beide siteonderdelen verbindt. De grotendeels bewaarde walgrachtstructuur, in de vorm een platliggende 8, deelt de site op in:

- het omgrachte opperhof met de woning en het bakhuis. De ophoging in aarde heeft een bol profiel en ligt circa 1,50 m hoger dan de omgeving.⁴⁸ Het bijna ronde opperhof meet ongeveer 30 (noord-zuid) op 28 meter (oost-west). Aan de zuidzijde, de westzijde en de noordzijde van het opperhof is de walgracht volledig bewaard, met een breedte variërend van 7 tot 12 meter. Ten oosten van het opperhof is de walgracht onderbroken door een dam die beide siteonderdelen verbindt. Deze doorgang werd in de loop van de 20ste eeuw verbreed tot het volledige raakvlak tussen de walgrachten van opper- en neerhof,
- het ten oosten aansluitende omgrachte neerhof met daarop de dwarsschuur en de jaarlingenstal. Het grotere, rechthoekige neerhof meet ongeveer 57 (noord-zuid) op 40 meter (oost-west). Aan de zuidzijde en de zuidoostzijde van het neerhof is de walgracht op vandaag nog volledig bewaard, met een breedte variërend van 13 tot 16 meter. Aan de noordoostzijde is de walgracht deels dichtgeslibd. In 1956 werd een landbouwloods (zonder erfgoedwaarde) opgetrokken op het vroegere tuinperceel aan de noordzijde van het neerhof. Voor de uitbreiding van deze loods in noordelijke richting in 1980 werd het noordelijk deel van de walgracht gedempt.⁴⁹

Zoals reeds weergegeven op historische kaarten kan men de walgrachten op twee plaatsen oversteken: ter hoogte van de eindbocht van de erfoprit op het neerhof, en de doorgang tussen neerhof en opperhof. Door gedeeltelijke dempingen van de walgracht tussen het neerhof en het opperhof (jaren 1930 tot jaren 1950) werd deze laatste doorgang aanzienlijk verbreed.

Het omgrachte, opgehoogde opperhof met de woning en het bakhuis:

Op het omgrachte, opgehoogde opperhof zijn de woning, samengesteld uit het hooghuis en het laaghuis, en het bakhuis ingeplant. De voetingen van deze gebouwen zijn aangepast aan de variabele hoogte van het maaiveld. Zo accentueert het bakhuis, haaks ingeplant op de woning, de hellingsgraad van het opperhof. Zowel de woning als het bakhuis zijn opgetrokken in witgekalkte baksteen. Beide gebouwen zijn gevat onder pannen zadeldaken, hoewel de woning oorspronkelijk vermoedelijk niet volledig in pannen gedekt was. De versmallende plattegronden en de verspringende zadeldaken van de woning en het bakhuis resulteren in een levendig volumespel. Gemeenschappelijke kenmerken zijn ook het grotendeels bewaarde groen- en witgeschilderde houtwerk, inclusief het smeedijzeren hang- en sluitwerk.

De statige woning in verankerde witgekalkte baksteen is ingeplant op de top van het opperhof. De twee volumes ervan - het ruime hooghuis en het kleine laaghuis - zijn gevat onder verspringende zadeldaken met scherpe dakhelling. Het laaghuis van twee traveeën is gedekt in rode Vlaamse pannen, het hooghuis van vijf traveeën in recentere rode mechanische pannen. Deze volumes met opengewerkte erfgevels en gesloten achtergevels hebben een verschillende datering: het hooghuis met opkamer is duidelijk 18de-eeuws, terwijl het ten zuiden aanleunende laaghuis met keuken vermoedelijk uit het einde van de

⁴⁸ VERHAEGHE 1976-1977, 856-857.

⁴⁹ In 1977 was de noordoostzijde van de walgracht nog maar 5 meter breed. VERHAEGHE 1976-1977, 856.

18de of het begin van de 19de eeuw dateert. De plattegrond ervan is reeds aangeduid op het Primitief Percelenplan van rond 1835. Zowel de gevelhoogte als de nokhoogte van beide volumes verantwoorden het gebruik van de termen laag- en hooghuis. De langsgevels van het laaghuis zijn gedrongen vergeleken met de hoge, sierlijke gevels van het hooghuis. Bij het laaghuis komt de korte dakoverstek van de naar het neerhof gerichte oostelijke gevel net boven de strekken van de muuropeningen, terwijl het hooghuis gekenmerkt wordt door een ruime borstwering boven de muuropeningen van de begane grond. Aan de noordzijde van het hooghuis sluiten over de volledige gevelbreedte de kelder en de statige opkamer aan. In de oostgevel en de noordelijke zijgevel steken groengeschilderde keldervensters met diefijzers en binnenluiken, gevat in verdiepte steekboognissen en geplaatst op schuin gemetselde baksteenstrekken. In de oostgevel betreft het een enkelvoudige kozijnconstructie, in de zijgevel een dubbel kozijn of bolkozijn. In de oostgevel is de opkamer verlicht via twee vernieuwde rechthoekige vensters. Sporen van steekboogstrekken in het metselwerk geven aan dat deze vensters in de loop van de 20ste eeuw werden verlaagd.

Een aandak met vlechtingen kenmerkt de zuidelijke zijgevel met schoorsteen van het hooghuis, die gedeeltelijk afgeschermd is door het asymmetrisch aanleunende laaghuis. In deze gevel steekt, boven het achterste dak van het laaghuis, een laadluik. Het zoldervenster in de noordelijke zijgevel is opgevat als een houten bolkozijn met grote roede-verdeling. Onder dit venster geven bouwnaden en een baksteenstrek de contouren aan van een dichtgemetseld steekboogvenster ter hoogte van de opkamer. Boven het zoldervenster is het metselwerk van de geveltop in de loop van de 20ste eeuw vernieuwd (ander baksteentype, niet witgekalkt). Hierbij gingen mogelijk de aandaken verloren. De zuidelijke zijgevel met schoorsteen van het laaghuis is vernieuwd en is in tegenstelling tot de andere gevels niet witgekalkt.

Zowel het hooghuis als het laaghuis zijn in de naar het neerhof gerichte oostgevels toegankelijk via groengeschilderde deuren. Omwille van de hellingsgraad van het opperhof zijn deze deuren voorzien van met gebogen bakstenen muurtjes afgeboorde trappen van drie treden.

Links van de houten voordeur is de langsgevel van het hooghuis opengewerkt door twee 18de-eeuwse, rechthoekige kruisvensters met geprofileerde tussendorpels (kalf) en luiken. De witgeschilderde houten kozijnen zijn gevat in verdiepte steekboognissen en geplaatst op schuin gemetselde baksteenstrekken. Zowel de benedenvakken (3 vakken in de breedte, 4 in de hoogte) met schuifvensters als de bovenlichten zijn voorzien van kleine roede-verdelingen (3 x 3 vakken). De hoge opgeklampte luiken zijn groen- en witgeschilderd. De metalen luikduimen (waarop de hengsels scharnieren) zijn aangebracht in de houten kozijnen. Een rond spiongat markeert het rechter luik van het linker venster. Ook de deur met bovenlicht is gevat in een houten kozijn. Een geprofileerde tussendorpel of kalf scheidt het rechthoekige deurwerk van het steekoogvormige bovenlicht. Dit tweeledige bovenlicht heeft net als de kruisvensters een kleine roede-verdeling (2 vakken in de breedte, 3 in de hoogte). Het is aan de binnenkant van diefijzers voorzien. De (tussen)dorpels en de steekbogen van de deur en de vensters houden dezelfde lijn aan en zorgen voor een sierlijke gevelgeleding.

De naar het neerhof gerichte oostgevel van het laaghuis is opengewerkt door rechthoekige muuropeningen met 19de-eeuws, groen- en witgeschilderd houtwerk. Het kruiskozijn links heeft een geprofileerde tussendorpel (kalf) en een kleine roede-verdeling. Het is beveiligd met diefijzers en voorzien van luiken. Rechts daarvan heeft de houten voordeur een deurdorpel in kalksteen. De houten deuroplijsting omvat ook het lage gedeelte bovenlicht.

In tegenstelling tot de oostgevel is de naar het westen gerichte achtergevel van het hooghuis (woning) erg gesloten, omwille van de koude westenwind. Tussen de opkamer en de begane grond bevindt zich een gekarteld bouwspoor. Het rechthoekige venster onder betonnen latei (zonder erfgoedwaarde) in de opkamer is recenter ingebracht. De brede dakoverstek van de achtergevel rust op houten klossen. Tegen de achtergevel (westzijde)

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

van het laaghuis was sinds de 19de eeuw een bakstenen nutsgebouw onder lessenaarsdak aangebouwd. In 1981 werd dit vervangen door een gelijkaardig volume in betonstenen.

Het interieur van het hooghuis is op de begane grond voorzien van geschilderde samengestelde balkenlagen, bestaande uit geprofileerde moer- en kinderbalken. Tegen de zuidelijke zijgevel is een balktraving bewaard als spoor van de vroegere brede schouw. Ook in de natuurstenen vloer tekent zich de contour van de brede schouw af. De opkamer (nu in twee opgedeeld) is overkluisd door geschilderde, samengestelde balkenlagen met moer- en kinderbalken. De zware moerbalk heeft een sierlijk geprofileerde balkconsole. Een houten opgeklampte deur, met sluitgrendel ook in hout, geeft toegang tot de kelder. De witgekalkte muren zijn overkluisd door geschilderde, samengestelde balkenlagen met moer- en kinderbalken. De moerbalk is voorzien van een geprofileerde houten console. De oude vloer met kleine vierkante blauwstenen plavuizen, evenals een moosgat in de hoek, zijn bewaard. De keldervensters zijn voorzien van houten binnenluiken en bewaren het oorspronkelijk hang- en sluitwerk.

Het interieur van het laaghuis met keuken is voorzien van geschilderde, samengestelde balkenlagen. De balken zijn onderbroken door een optrekbare trap en trapluik naar de zolder. Brede paneeldeuren, gevat in houten omlijstingen, geven enerzijds toegang tot het hooghuis, anderzijds tot een aanleunende nutsruimte achter de keuken. De brede vloerplanken, wellicht van olm, op de zolders vormen evenals de kapconstructie een aanwijzing voor het grotendeels 18de-eeuwse karakter van het huis. De kapconstructie bestaat uit deels getelmerkte gebintes, samengesteld uit schaargebintes en nokgebintes.

Op het opperhof werd, ten oosten van de woning, omstreeks 1879 het bakhuis gebouwd. Hoewel dit haaks ingeplante nutsgebouw zich vrij dicht bij het huis bevindt, is het er omwille van het brandgevaar niet mee verbonden. Typologisch behoort het bakhuis tot het tweeledige type, waarbij het hogere volume de werkruimte uitmaakt en het lagere volume (op een smallere plattegrond) de broodoven afdekt. Beide volumes steken onder een zadeldak, gedekt met rode Vlaamse pannen, en zijn opgetrokken in witgekalkte, verankerde baksteen. Het metselwerk onder het dak van het lage ovengebouwtje is rondom verstevigd met horizontaal geplaatste (recuperatie)balken. De geveltop boven de oven is dichtgemaakt met een plankenbeschoot, met daarin een houten laadluik. Een bakstenen tonggewelf onder de oven vormt een droogruimte voor de houtbussels. Het rechthoekige, houten luikje, ter afsluiting van de ruimte, is gevat in een kozijnconstructie. Een groengeschilderde houten deur, gevat in een kozijnconstructie, in de zuidgevel van de hogere werkruimte verschaft toegang tot de plaats waar onder meer het deeg voorbereid wordt. Rechts van de deur steekt een houten kruisvenster met schuifvensters in de benedenvakken en met kleine roedeverdeling. De plaatsing van de deur en het venster in de zuidgevel benadrukt de nauwe relatie tussen het bakhuis en de keuken in het laaghuis. In de westelijke zijgevel van de werkruimte steekt in het gevelveld een houten laaddeur, gevat in een kozijnconstructie. De overige gevels zijn blind. Tegen de noordgevel van de werkruimte leunt een gemakhuisje of buitentoilet onder een pannen lessenaarsdak aan. Boven de groengeschilderde houten deur is een horizontale plankenbeborsting aangebracht.

Het interieur van het bakhuis bewaart een vloer in natuurstenen schorren. Boven de witgekalkte muren steekt een enkelvoudige balkenlaag. Achter een recente schuifdeur bevindt zich de brede schouw met houten haardbalk. De schouwwangen kragen uit op consoles in geprofileerde baksteen. De schouwmond is voorzien van een haardijzer en een ovenmond onder een steekboog van baksteenkoppen. De oven is afgesloten met een metalen luik met handvat. Rechts van de schouw is een fornuis in een kuip van gecementeerde baksteen ingebouwd. Een rond metalen deksel sluit de bovenkant van het fornuis af.⁵⁰

⁵⁰ Een gelijkaardig fornuis is bewaard bij een bakoven in Gooik. Daar werd de installatie omschreven als "doeche". Ze diende om diereneten te verwarmen, waarbij assen uit de

Erfaanleg:

De erfaanleg op het opper- en neerhof is gaaf bewaard. De erfbestrating op het oostelijk deel van het opperhof (ten oosten van de woning en rond het bakhuis) bestaat uit op hun kant geplaatste gele bakstenen (klinkers). Deze erfbestrating loopt, over de dam tussen beide siteonderdelen, door tot op de aansluitende zone van het neerhof. Het westelijke, noordelijke en zuidelijke deel van het opperhof is daarentegen onverhard en begraasd. De erfbestrating van op hun kant geplaatste gele bakstenen herhaalt zich op het neerhof. Zo lopen er weggetjes over het neerhof (deels met aarde overdekt). In de zone tussen de erfgevels van de jaarlingenstal en de schuur is de geelbakstenen bestrating voorzien van afvoergoten. Het resterende deel van het neerhof is deels verhard met kasseien en recenter met steenslag. De bestrating van bakstenen op hun kant langs de erfgevel van de schuur gaat aan de zuidzijde over in een gekasseid wad dat afloopt naar de walgracht. Langs dit gekasseide wad konden de koeien naar het water geleid worden om er te drinken. Links van de schuurpoort zijn onder de steenslagverharding de bakstenen muren van de oude mestvaalt bewaard.

Het omgrachte neerhof met dwarsschuur en jaarlingenstal:

De dwarsschuur met geïncorporeerde stallen bevindt zich aan de oostzijde van het neerhof. Het lange, parallel opgestelde volume onder zadeldak (rode mechanische pannen) vormt de pendant van de woning op het opperhof. De dakoverstekten rusten op houten klossen.

Op basis van de bewaarde kapconstructie gaat de schuur in kern terug tot de 18de eeuw. De naar het erf gerichte langsgevel heeft een licht asymmetrische gevelopbouw met ongeveer in het midden de hoge rechthoekige schuurpoort onder een hogere dakoverstek, geflankeerd door telkens drie staldeuren. Ook het groengeschilderde houten laadluik links zit onder een verhoogde dakoverstek. Een tweede dito laadluik, net onder de dakoverstek, bevindt zich boven de rechter staldeur. Vermoedelijk was een deel van de langsgevels van de dwarsschuur – zoals eigen aan schuren in de zandleemstreek van Veurne-Ambacht – oorspronkelijk opgetrokken in stijl- en regelwerk (vakwerkbouw) met een houten beplanking. De beplanking op één van de zijkanten van de dakoverstek van de poort getuigt daar nog van. In de schuur zijn zowel ten noorden als ten zuiden stallen geïncorporeerd. De stallen werden op latere datum, zoals het baksteenmetselwerk aangeeft, naar het midden van de schuur toe uitgebreid. Links en rechts van de schuurpoort aan de erfzijde geven telkens drie houten staldeuren onder een steekboogvormige baksteenstrek toegang tot de stallen. In de zuidelijke stal steekt in de erfgevel ook nog een stalvenster onder steekboogstrek.

Het metselwerk van de dwarsschuur getuigt van een gefaseerde verstening. In de erfgevel hebben de drie linker (noordelijke) en de drie rechter (zuidelijke) traveeën hetzelfde type 19de-eeuws metselwerk met x-vormige, gesmede muurankers als bij de zijgevels. Hetzelfde geldt voor de drie rechter (noordelijke) traveeën van de langsgevel aan de achterzijde. De donkerrode handgevormde baksteen van deze traveeën van de erf- en achtergevels en van de zijgevels behoren dan ook tot dezelfde bouwfase. De overgang tussen genoemde langse traveeën en de zijgevels verloopt naadloos. Ook zijn de steekboogvormige muuropeningen onder strek in de traveeën met het oudste metselwerk uitgesprokener. Kenmerkend voor deze traveeën zijn ook de getrapte voetingen, de rechthoekige asemgaten en het steekboogvormige stalvenster. In de noordelijke traveeën van de achtergevel bewaart een baksteen een ingebakken ingekerfde naam, mogelijk van een steenbakker. In de top van de zijgevels steken er uilengaten. In de recenter versteende langse muurdelen (rode mechanische baksteen) ontbreken stalvensters of asemgaten meestal. In de erfgevel vertonen de staltraveeën links en rechts van de schuurpoort

bakoven gebruikt werden. INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2024: *Hopast en café In den Uil* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302744> (geraadpleegd op 9 juli 2024).

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

duidelijk dit recentere metselwerk. Vermoedelijk bevonden zich hier oorspronkelijk geen stallen, maar opslagruimtes van de schuur. Rechts van de schuurpoort is een getrapte bouwnaad tussen nieuw en oud metselwerk afleesbaar.

De zuidelijke zijgevel heeft aan de rechter kant (zijde van de achtergevel) een rechte en brede, liseenvormige afboording. Deze afboording vormt de overgang naar recentere metselwerk in de zuidelijke traveeën van de langse achtergevel. Dit muurdeel in gele mechanische baksteen is slechts opengewerkt door enkele asemgaten. Onder de dakoverstek bewaart dit muurdeel stijl- en regelwerk (vakwerk) met invulling van baksteen. De klossen van de dakoverstek sluiten aan op de verticale stijlen. Zoals boven gesteld sluiten ook de noordelijke of rechter traveeën van de achtergevel aan bij het oudste metselwerk in handgevormde baksteen. Verder bestaat de achtergevel uit recentere metselwerk, slechts opengewerkt door stalvensters onder een betonnen latei en - ongeveer in het midden - een lage en smalle, deels dichtgemetselde schuurpoort onder dito latei.

De houten opgeklampte staldeuren, met apart openklappend onder- en bovendeel, zijn groengeschilderd. De staldeuren in de oudste traveeën onderscheiden zich door het smeedijzeren hang- en sluitwerk. Onder het recente beslag in metaalplaten is de oude, rechthoekige schuurpoort bewaard. Deze poort bestaat uit twee houten opgeklampte vleugels, met in de linker vleugel een rechthoekig klinket of kleine deur. Onder de verhoogde dakoverstek op houten klossen is het oorspronkelijke houten sluitsysteem van de poort bewaard.

Begin april 2024 stortte het middendeel van de dwarsschuur, ter hoogte van de verhoogde dakoverstek, gedeeltelijk in. De hoge schuurpoort (erfgevel) bleef bewaard, maar het zadeldak en enkele gebintes kwamen naar beneden. Ook de bovenkanten van de bij de poort aansluitende muren in recentere metselwerk kwamen naar beneden. Boven de schuurpoort is de verhoogde dakoverstek op klossen verdwenen.

Interieur van de dwarsschuur met geïncorporeerde stallen. De houten opgeklampte schuurpoort is gaaf bewaard. Zowel op de binnenzijde van de beplanking als op het opgeklampt kader zijn namen (onder meer "Pieter Pomae(...)"), cijfers en tekeningen (onder meer een ster) ingekerfd. Historisch onderzoek wees uit dat de familie Pomaere de hoeve, minstens aan het begin van de 19de eeuw, pachtte. De vroegere schuurdoornit en dorsvloer (poort achteraan deels dichtgemetseld) zijn gevat tussen twee middelhoge bakstenen muren. Deze muren zijn samen met de achterliggende stallen recentere ingebracht. Boven deze muren zijn de oude ankerbalkstructuren bewaard: twee ankerbalken verbinden de langsgevels tussen de erfzijde en de achterzijde. In het midden zijn deze ankerbalken ondersteund door verticale stijlen, ingekort ter hoogte van de ingebrachte muren. Ter hoogte van de oorspronkelijke noordelijke en zuidelijke staltraveeën (aan de buitenzijde grotendeels in oude handgevormde baksteen) zijn er hogere dwarse tussenmuren tussen de recentere ingebrachte en de oorspronkelijke stallen. De kapconstructie bestaat uit deels getelmerkte gebintes, samengesteld uit schaargebintes en nokgebintes. De binnenmuren van de schuur zijn deels witgekalkt.

De binnenmuren van het zuidelijke stalgedeelte zijn om hygiënische redenen witgekalkt. De vroegere paardenstal is overkluisd door moerbalken, deels voorzien van balkconsoles, waarop zogenaamde 'diltepersen' rusten. In de achtergevel is er (net zoals aan de buitenzijde) onder de balken stijl- en regelwerk (vakwerk) met invulling van baksteen bewaard. In de scheidingsmuur met het vroegere schuurgedeelte is een blinde muuropening met steekboognis uitgewerkt. Daarin is een houten kapstok ingewerkt voor het ophangen van het paardentuig. Het stalvenster kan aan de binnenzijde afgesloten worden met een houten schuifluik.

Ook de binnenmuren van het noordelijke stalgedeelte zijn witgekalkt. Deze vroegere koeienstal is overkluisd door zware houten moerbalken. De vloer van op hun kant geplaatste bakstenen met afvoergoten is deels bewaard. Ook zijn er een aantal 'slieten'

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

(tussenschotten tussen de staanplaatsen) van blauwe hardsteen met dito voederbakken bewaard.

Het kleine vrijstaande stalgebouw aan de noordzijde van het neerhof is haaks op de schuur ingeplant. Samen met een nu verdwenen gebouw van dezelfde omvang is deze stal, destijds voorbehouden voor jaarlingen, reeds aangeduid op het Primitief Percelenplan van rond 1835. Te oordelen aan het gebruik van handgevormde, gele baksteen gaat dit gebouw, gevat onder een zadeldak (rode Vlaamse pannen), in kern mogelijk terug tot de 18de eeuw. Het aanvullende gebruik van rode baksteen, zoals voor het gevelveld van de westelijke zijgevel, geeft aan dat de stal meermaals hersteld of verbouwd werd. In de naar het erf gerichte langsgewel en in de achtergevel steken respectievelijk twee en één staldeuren onder houten latei. De houten opgeklampte staldeuren, met bewaard smeedijzeren hang- en sluitwerk, zijn groengeschilderd. In de erfgevel hebben de deuren een apart openklappend onder- en bovendeel. In het westelijke gevelveld steekt een klein houten laadluik, gevat in een kozijnconstructie. Het gevelveld van de oostelijke zijgevel is uitgewerkt in stijl- en regelwerk met horizontale plankenbeschiëting. Mogelijk was het gevelveld van de westelijke zijgevel oorspronkelijk ook op deze wijze uitgewerkt. Op latere datum werd tegen de oostelijke zijgevel een stalletje onder lessenaarsdak aangebouwd. Deze aanbouw is aan de erfzijde toegankelijk via een rechthoekige staldeur, gevat in een gevel van gele mechanische steen. De oost- en noordgevels ervan zijn opgetrokken in stijl- en regelwerk met plankenbeschiëting.

Interieur van de jaarlingenstal. Kenmerkend zijn de witgekalkte muren (om hygiënische reden) en het plafond in moer- en kinderbalken. De stalinrichting bestaat uit 'slieten' (tussenschotten tussen de staanplaatsen) van blauwe hardsteen. De vloer van op hun kant geplaatste bakstenen is voorzien van afvoergoten.

Windscherm van opgaande bomen rond het omgrachte opperhof:

Een zoom van een 13-tal opgaande cultuurpopulieren of 'achtkanters' (zwaarste omtrek op borsthoogte 3m56) rond de grotendeels bewaarde walgracht van het opperhof verwijst naar het oude gebruik om hoeves te voorzien van een windscherm en te beschermen tegen bliksemingslag. Langs de walgracht van het neerhof staan verder nog enkele opgaande zomereiken, hakhout van gewone es, meerdere lage knotwilgen en een enkele, eertijds geknotte Italiaanse populier. In de walgrachten bevindt zich een zeggenvetatie.

Huisweides met verlaten walgrachtsite:

De huisweides vormen een grasland met een opvallend microreliëf. Enerzijds komt er - ten oosten van het *Hof van Izenberge* - een verlaten (of onbebouwde) kleine en enkelvoudige walgrachtsite voor (gelegen op het grondgebied van Vinkem). Anderzijds zijn er - ten noorden, ten oosten en ten zuiden van het *Hof van Izenberge* - diepere slenken. Deze slenken situeren zich deels ter hoogte van vroegere perceelsgrenzen, waarlangs nog een zevental opgaande zomereiken (zwaarste omtrek op borsthoogte 3m17) staan. Ook bij een veedrinkpoel, gesitueerd tussen het *Hof van Izenberge* en de verlaten kleine walgrachtsite, bevindt zich nog een opgaande zomereik. Op de kleine walgrachtsite is er eveneens nog een opgaande zomereik bewaard, naast een omvangrijke knotwilg (omtrek op borsthoogte geschat op 5m30) en enkele recentere knotwilgen. In de veedrinkpoel komt een begroëing voor van waterranonkel. Ten westen van het *Hof van Izenberge* is een depressie in het grasland vermoedelijk ontstaan na leem- of kleiontginning. Deze depressie is bij de overgang naar het aanpalende akkerland begrensd door een talud.

De huisweides zijn in gebruik als permanent grasland waarbij deze onmiddellijk ten oosten van het *Hof van Izenberge* en voorbij de depressie, ten zuiden van de hoeve, bekend zijn als recent verdwenen hoogstamboomgaarden met appels, peren en okkernoten (informatie van de laatste pachters). Op de perceelsgrenzen zijn nog enkele fragmenten van afsluitingshagen van meidoorn bewaard, waarlangs ook speenkruid voorkomt als voorjaarsbloëier. Ten oosten van de veedrinkpoel ligt een afgedekte waterput, verwijzend

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

naar de verdwenen kleine hoevesite (op het grondgebied van Vinkem) die reeds op de kaart van graaf de Ferraris (1771-1778) voorkomt.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens de plaatsbezoeken op 23 juni 2023, 17 en 31 januari 2024, 20 maart 2024 en 17 mei 2024 (bij dit laatste plaatsbezoek werd de fysieke toestand van de schuur geactualiseerd). De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Bouwkundig erfgoed:

Voor de bouwfysische evaluatie van het goed, verwijzen we naar het inspectierapport van Monumentenwacht Vlaanderen die de hoevesite inspecteerde op 2 en 8 april 2024. Deze inspectie gebeurde op vraag van het agentschap Onroerend Erfgoed en dient bijkomend om de fysieke toestand van de hoevesite goed in kaart te brengen.

Uit dit rapport blijkt dat het middendeel van de schuur, vermoedelijk op 3 april 2024, ingestort is. Het geheel van de hoevesite blijft echter beschermenswaardig. De fotoregistratie van de fysieke toestand van de hoevesite is nog niet aangepast aan deze nieuwe situatie. Bij de opmaak van een dossier voor voorlopige bescherming is het de bedoeling om de fotoregistratie te actualiseren.

Houtig erfgoed:

De opgaande cultuurpopulieren langs de nog deels bewaarde walgrachten en de opgaande zomereiken op de huisweides zijn nog vitaal. Ook de meeste opgaande eiken op de huisweides zijn nog vitaal, behalve deze bij de veedrinkpoel die enigszins gehavend is door bliksemingslag. De meeste knotbomen, zowel langs de walgrachten als langs de perceelsgrenzen of bij de verlaten kleine walgrachtsite zijn eveneens nog vitaal en worden regelmatig geknot.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Historische waarde:

De hoevesite Hof van Izenberge kent een grote historische gelaagdheid. De gaaf bewaarde tweeledige walgrachtsite met opgehoogd opperhof en neerhof gaat terug tot de late middeleeuwen en vormde hoogstwaarschijnlijk het historische "foncier" van de heerlijkheid "Izenberghehove". De bewaarde zomereiken en knotbomen op de vroegere perceelsgrenzen in de huisweides en de cultuurpopulieren rond de walgrachten getuigen van het bocagelandschap dat traditioneel de Veurnse zandleemstreek kenmerkte. De houtige beplantingen vormen een windscherm rond de hoeve en hadden, net zoals de verdwenen hoogstamboomgaard, ook economisch nut. De bewaarde samenhang van archeologische, bouwkundige en landschappelijke erfgoedelementen en -kenmerken resulteert in een hoge herkenbaarheid van het Hof van Izenberge.

De dwarsschuur en de stallen op het neerhof vormen representatieve getuigen van de landbouwgeschiedenis in Vlaanderen. De configuratie en indeling van deze gebouwen zijn kenmerkend voor de hoevebouw in Veurne-Ambacht waarbij veeteelt een belangrijke rol speelde. De mestvaalt, waarvan de bakstenen muren onder het maaiveld bewaard zijn, en de huisweides stonden uiteraard ook in het teken van de veeteelt. Inscripties op de

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

schuurpoort geven aan dat er heel wat personeel werkte op een grote hoeve-uitbating. Ook het omstreeks 1879 gebouwde bakhuis wijst erop dat er heel wat monden te voeden waren op een grote hoeve. Bovendien zijn bakhuizen kenmerkend voor het Vlaamse platteland, waar tot begin 20ste eeuw op grote en kleine hoeves zelf brood werd gebakken. De omringende huisweides, waarin ook knotwilgen voorkomen, leverden de brandstof voor de broodoven.

Archeologische waarde:

Doordat de bodem weinig verstoord is door recente constructies en de walgrachten slechts beperkt werden gedempt, bewaart het Hof van Izenberge in hoge mate zijn archeologische context. De ontstaansperiode van de site in de late middeleeuwen correspondeert met de terreinvondst van scherven uit deze periode. De grotendeels bewaarde walgrachten maken van de hoeve een typevoorbeeld voor walgrachtsites met een opgehoogd opperhof en een aansluitend neerhof. De hoge bewaringstoestand van de walgrachten en het opgehoogde opperhof is op het terrein erg duidelijk, maar blijkt ook uit digitale terreinmodellen. Als gaaf bewaarde walgrachtsite is het Hof van Izenberge zeldzaam.

Door het permanente graslandgebruik zijn de huisweides rijk aan microreliëf en bewaren ze hun archeologische context. Bovendien getuigen een veedrinkpoel en een waterput ten oosten van het Hof van Izenberge van de verdwenen kleine hoeve die reeds aangeduid is op de Ferrariskaart (1771-1778). In het uiterste oosten van de huisweides is er een verlaten kleine walgrachtsite bewaard.

Ruimtelijk-structurende waarde:

Het Hof van Izenberge en de omringende huisweides met opgaande zomereiken vormen een baken in het landschap. De lange, al op de Ferrariskaart gekarteerde erfoprit naar de ver van de straat gelegen hoeve loopt door akkerland en huisweides en visualiseert de omvang van het vroegere landbouwareaal. Doordat de hoevegebouwen op het omgrachte opper- en neerhof omzoomd zijn door huisweides en opgaande bomen, onthult zich vanaf de omliggende landelijke wegen slechts het silhouet ervan. De witgekalkte woning, gelegen op het opgehoogde opperhof en gevat onder steile zadeldaken, vormt daarbij een ijkpunt.

Architecturale waarde:

De vrijstaande opstelling van de hoevegebouwen van het Hof van Izenberge is representatief voor de hoevebouw in grote delen van West- en Oost-Vlaanderen. Daarnaast vormt het Hof van Izenberge een typevoorbeeld van walgrachtsites met een opgehoogd opperhof en een aansluitend neerhof.

De hoevegebouwen zijn, zowel in volume als in detaillering, gaaf bewaard en getuigen van een boeiende (bouw)geschiedenis die nog niet al haar geheimen prijs gaf. Op het hoogste punt wordt het opperhof bepaald door het statige 18de-eeuwse hooghuis met witgekalkte gevels en scherpe dakhelling. Het aanleunende laaghuis met keuken uit eind 18de of begin 19de eeuw getuigt samen met het bakhuis van omstreeks 1879 van een aanpassing aan de noden van de landbouwuitbating. Er bestaat dan ook een nauwe visuele en functionele relatie tussen de keuken en het bakhuis. In deze zone werd gebakken en gekookt en at het personeel. Toch kennen het hooghuis, het laaghuis en het bakhuis ook een belangrijke architecturale samenhang. Ze zijn niet enkel dicht bij elkaar op het opperhof gebouwd, maar hebben ook de witgekalkte baksteen, en het groen- en witgeschilderde houtwerk met kozijnconstructies gemeen. Bij het erg herkenbare bakhuis van het tweeledige type weerspiegelt het exterieur de functies van werkruimte en broodoven. Binnenin vormt de brede schouw, met de mond van de broodoven, het centrale element.

Vanuit de sterk opengewerkte oostgevel van het hooghuis had de landbouwer een goed overzicht over het neerhof. Deze representatieve gevel bewaart het sierlijke, groen- en

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

witgeschilderde houtwerk van de voordeur en enkele vensters. De 18de-eeuwse kruisvensters met luiken en kleine roedeverdeling zijn kenmerkend voor de landelijke architectuur in de Westhoek. De bouwtraditie van kozijnconstructies leefde in de 19de eeuw verder, zoals het laaghuis en het bakhuis bewijzen. De achtergevel van het hooghuis is daarentegen erg gesloten omwille van de koude westenwind. In het interieur zijn de samengestelde balkenlagen gaaf bewaard, met op de opkamer een moerbalk met sierlijke console. In het hooghuis wijst de balkraveling op de vroegere brede schouw. Ook de brede vloerplanken en de kapconstructie op de zolders vormen een aanwijzing voor het grotendeels 18de-eeuwse karakter van het huis.

Het lange, parallel opgestelde volume van de dwarsschuur op het neerhof vormt de pendant van de woning op het opperhof. De typologie van de schuur met geïncorporeerde stallen is kenmerkend voor de Veurnse zandleemstreek. Het metselwerk van de dwarsschuur getuigt van een gefaseerde verstening waarbij de zijgevels en een deel van de aansluitende traveeën in de langsgevels het oudste metselwerk omvatten. Mogelijk bestonden de langsgevels oorspronkelijk gedeeltelijk uit stijl- en regelwerk met een horizontale beplanking. Een restant van stijl- en regelwerk in de achtergevel en ook de verhoogde dakoverstek boven de rechthoekige schuurpoort wijzen daarop. Overigens bewaren het bakhuis en de jaarlingenstal een beplankte afwerking van enkele gevelvelden. Op basis van de bewaarde kapconstructie gaat de schuur in kern terug tot de 18de eeuw. De binnenmuren van de stallen zijn, net als deze van het bakhuis, om hygiënische reden witgekalkt.

2.2. Motivering van het type bescherming

De hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides in Alveringem (Izenberge) en Veurne (Vinkem) wordt beschermd als monument. Het Onroerendergoeddecreet definieert een monument als volgt: "*een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgooderen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n).*" Bij dit beschermingsvoorstel worden er geen cultuurgooderen voorgesteld.

Dit beschermingsstatuut wordt gekozen omdat een monumentenbescherming het meeste kansen biedt op het toekomstige behoud van de erfgoedwaarden van bouwkundig erfgoed. Bij deze hoevesite liggen de erfgoedwaarden zowel in het exterieur als in het interieur.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

De afbakening omvat in essentie de resterende historisch-permanente graslandstructuur rond de hoevesite *Hof van Izenberge*. De afbakening omvat daarmee alle huisweides en een recenter terug tot grasland omgezet akkerland. Dit impliceert de slechts gedeeltelijke opname van het perceel 1028A (grondgebied Veurne).

De hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides is kadastraal bekend als:

- Alveringem, 7de afdeling, sectie A, perceelnummers 2334B, 2334D, 2334E en openbaar domein,
- Veurne, 9de afdeling, sectie B, perceelnummer 1028A (deel).

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Ten noorden van het *Hof van Izenberge* is de hoeve *Het Blauwhuis*, op het grondgebied van Veurne (Vinkem), bij koninklijk besluit van 24 mei 1976, beschermd als monument (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/14060>). De bescherming als monument omvat de L-vormige hoevegebouwen en het boerenerf dat ze omsluiten.

De hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het onroerend erfgoed ([Hoeve 't Hof van Izenberge | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)).

De hoevesite *Hof van Izenberge* is als waarneming van een archeologisch element opgenomen in de Inventaris van het Onroerend Erfgoed ([Hof van Izenberge \(Iz. 9 / LEI.1\) | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)).

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

2.4.2. Omgeving:

Volgens het Gewestplan Diksmuide-Torhout, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 5 februari 1979 is het *Hof van Izenberge* met huisweides gelegen in agrarisch gebied met landschappelijke waarde.

Er zijn verder geen plannen van aanleg of gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht.

2.4.3. Natuur en Bos:

Het *Hof van Izenberge* ligt niet in VEN of IVON, of vogelrichtlijngebied. De percelen behoren niet tot een Vlaams natuurreserveaat of een erkend natuurreserveaat. De percelen behoren ook niet tot een Habitatrictlijngebied.

De huisweides rond het *Hof van Izenberge*, met uitzondering van een noordelijke deel gekarteerd als biologisch minder waardevolle akker of zeer soortenarm grasland, zijn op de biologische waarderingskaart gekarteerd als soortenarm permanent cultuurgrasland met bomenrijen met dominantie van populier en met een veedrinkpoel. De waardering geeft een complex aan van biologisch minder waardevolle, waardevolle en zeer waardevolle elementen. De sporen van het microreliëf in deze graslanden alsook de opgaande zomereiken werden niet afzonderlijk onderscheiden.

2.4.4. Landbouw en Visserij:

Bij besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2006 is het zandleemplateau van Izenberge, gelegen binnen de Regio Kust-Polders-Westhoek, herbevestigd als agrarisch gebied.

2.4.5. Water:

De Vinkembeek ten zuiden van het *Hof van Izenberge* en de lange erfoprit dwarsend, is geklasseerd als onbevaarbare waterloop van 2de categorie, beheerd door de Westkustpolder. Ten noorden en ten oosten loopt rond de hoeve een publieke gracht, in principe eveneens beheerd door de Westkustpolder.

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

De percelen rond het *Hof van Izenberge* zijn niet overstromingsgevoelig of mogelijk overstromingsgevoelig. Er is ook geen aanduiding als risicozone voor overstroming.

2.4.6. Landinrichting/ andere projecten:

De huisweides liggen binnen de ruilverkaveling Sint-Rijkers in uitvoering, waarvoor de akte verleden is sinds 28 juni 2017.

De vroegere officiële voetweg op het grondgebied Vinkem, vanaf de verlaten kleine walgrachtsite noordwaarts (aangeduid als 'Sentier nr. 23' op de Atlas der Buurtwegen) is ingevolge de ruilverkaveling Sint-Rijkers opgeheven. De lange erfoprit is ingevolge dezelfde ruilverkaveling gedeeltelijk toegevoegd aan het openbaar domein, vanaf de Izenbergestraat tot aan de verlaten kleine walgrachtsite.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren. Specifiek voor houtig erfgoed betekent dit de fysische toestand van de bomen en hagen en hun standplaats regelmatig controleren;

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

- regulier onderhoud uitoefenen. Specifiek voor houtig erfgoed heeft dit zowel betrekking op de beplanting als op de standplaats ervan;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Als voor de handelingen aan of in beschermde goederen een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden, een omgevingsvergunning voor de exploitatie van een gedeelte inrichting of activiteit, een vergunning, toelating, machtiging, ontheffing of afwijking overeenkomstig de bepalingen van het Bosdecreet van 13 juni 1990, het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu of het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning vereist is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

- COGHE P., HAEGEBAERT K., VANDEVOORDE C. & WAEYAERT H. 1991: *Volkstelling 1814. 28: Alveringem, Beveren-IJzer, Gijverinkhove, Hoogstade, Izenberge, Leisele, Oeren, Sint-Rijkers, Stavele*, Vlaamse vereniging voor familiekunde, Brugge, 138.
- DE FLOU K. 1926: *Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*, Brugge, Deel VI, kolom 899.
- DELEPIERE A.-M. & LION M. met medewerking van HUYS M. 1982: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 8n. Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie West-Vlaanderen, Arrondissement Veurne*, Brussel-Gent, 113-115.
- DEVLIEGHER L., GOOSSENS M. 1980: *Vensters in West-Vlaanderen*, Tielt-Bussum, Oudheden in West- en Frans-Vlaanderen I.
- DONCHE P. 2004: *Het genealogisch-heraldisch handschrift Schinckelle*, Handzame.
- DONCHE P. 2009: Kleine fraude in een groot grafmonument. In: *Vlaamse Stam*, 45, 1, 44-50.
- GILLIODTS-VAN SEVEREN L. 1896-1897 – *Coûtumes de la Ville et Châtellenie de Furnes*, Brussel, 4 delen. Deel 2, 195-196.
- HEINDERYCX P. 1964: *Beschrijving der prochien en leenhoven of beschryvinghe der prochien binnen de Casselrye van Veurne (1633-1687)*, uitgaven Bachten de Kupe, reeks documenten, deel V, 35.

- MADDENS N. 1997: Kasselrij Veurne (1060-1795). In: PREVENIER W. & AUGUSTYN B.: *De gewestelijke en lokale overheidsinstellingen in Vlaanderen tot 1795*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 381-391.
- MEYLEMANS E. 1999: *Ruilverkaveling - plateau van Izenberge*, Instituut voor het Archeologisch Patrimonium, Zellik, 67.
- TYS D. 2010: Medieval moated sites in coastal Flanders: the impact of social groups on the formation of the landscape in relation to the early states of the Count of Flanders. In: DE GROOTE K., TYS D. & PIETERS M. (redactie): *Exchanging Medieval material culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe*, Relicta Monografieën 4, Brussel, 289-301.
- VAN CANNEYT G., STEKELORUM J. & VAN ACKER J. 2023: *Nieuwen terrier ende erfvelycke grotte der parochie van Izenberghe (1716)* (uitgave Familiekunde Westkust).
- VAN DER LINDEN R., VANHEULE L. VERBESSELT J. & LAENEN M. 1983: *Landelijk leven in Vlaanderen*, Averbode, 18-19, 26.
- VERHAEGHE F. 1976-1977: *De middeleeuwse landelijke bewoningssites in een deel van Veurne-Ambacht. Bijdrage tot de middeleeuwse archeologie*, onuitgegeven proefschrift tot het verkrijgen van de graad van doctor in de Letteren en Wijsbegeerte Groep Geschiedenis, Rijksuniversiteit Gent.
- VERHAEGHE F. 1981: Moated sites in Flanders: features and significance. In: HOEKSTRA T.J., JANSSEN H.J. & MOERMAN I.W.L. (redactie): *Liber Castellorum. 40 variaties op het thema kasteel*, Zutphen, 98-121.
- VERHAEGHE F. 1986: Les site fossoyés du Moyen Age en basse et moyenne Belgique: Etat de la question. In: *La maison forte au Moyen Age, Actes de la Table ronde de Nancy-Pont-à-Mousson des 31 mai-3 juin 1984*, CNRS, Paris, 55-86.
- VANNESTE P. 2023: *Bakovens, een typologisch overzicht*, ongepubliceerde nota Agentschap Onroerend Erfgoed.
- Kadasterarchief West-Vlaanderen, Oorspronkelijke aanwijzende tabel primitief perceel (208) Izenberge (situatie 1835), Izenberge en Vinkem.
- Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Alveringem, Izenberge, 1879/2, 1938/1, 1956/1, 1980/1.
- Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen Veurne, Vinkem, 1882/20.
- Rijksarchief in België. [Kadaster. Processen-verbaal van de Afpalingen van Gemeenten. \(arch.be\)](#).
- Rijksarchief in België. Familiearchief de Salmon de la Barre. Denombrement van leen door Genoveva Mestdach, weduwe van Louis de Salmon gelegen te Izenberge, 1786 (78). [Familiearchief de Salmon de la Barre](#).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

Beschermingsdossier: Hoevesite *Hof van Izenberge* met omgracht opper- en neerhof en huisweides, monument

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.